

систему типологічних груп, що фіксують своєрідність тих чи інших життєвих реалій та індивідуальність авторського світобачення. Він має великі перспективи розвитку і тому заслуговує на дослідницьку увагу як один із найпопулярніших і найпродуктивніших жанрів історичної прози.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусів С. Мости між часами (Про типологію історичної прози). *УМЛШ*. №8. 1987. С.14-20.
2. Бакланов А. Сучасний зарубіжний історичний роман. Київ: Вища шк., 1989. 183 с.
3. Баран Є. Основні аспекти української історичної прози другої половини ХІХ - початку ХХ ст. *Українська історична проза другої половини ХІХ-початку ХХ ст. і Орест Левицький*. Львів: Логос, 1999. С.15–71.
4. Бовсунівська Т. Жанрові модифікації сучасного роману. Харків: Вид-во «Діса плюс», 2015. 368 с.
5. Ільницький М. Минувшина – наука на майбутнє. Твори: У 4 т. Т.1. Львів: Каменярь, 1994. С. 3–16.
6. Літературознавча енциклопедія: у двох томах / авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
7. Пешорда Д. Жанрові модифікації сучасного історичного роману: дис... канд. філол. наук: спец. 10.01.06 «Теорія літератури». Львів, 2001. 174 с.
8. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. Київ, Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза», 1992. 230 с.

Вікторія Денисюк

Науковий керівник – к.філол. н., доц., Ткаченко В. І.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА РЕЦЕПЦІЯ ПРОЗИ ВАЛЕНТИНИ МАСТЕРОВОЇ

Анотація. У статті проаналізована літературознавча рецепція прози Валентини Мастерової, мотив гріха-спокути. Письмениця висвітлює ппозицію, що фольклорні мотиви є активним елементом розвитку сучасної української прози. Доведено, що для прози

характерне не тільки новаторство, а й переосмислення літературної традиції.

Ключові слова: літературознавство, реценція, міфологічна свідомість, роман, психологізм, жіноча проза.

Annotation. *The article analyzes the literary reception of Valentina Masterova's prose, the motif of sin-atonement. The writer highlights the proposition that folklore motifs are an active element in the development of modern Ukrainian prose. It is proved that prose is characterized not only by innovation, but also by the reinterpretation of the literary tradition.*

Keywords: *literary studies, reception, mythological consciousness, novel, psychologism, women's prose.*

Українська жіноча проза сьогодні є настільки багатограним і багатовимірним явищем, що сучасна літературна наука час від часу судить про її існування, намагаючись зрозуміти основні закономірності, передбачити динаміку й естетичні носії художнього розвитку. Останні десятиліття характеризуються появою художніх текстів, які свідчать про активне освоєння автором нових тем, образів і жанрових модифікацій. Сучасні письменниці у своєму творчому прагненні, активно вводячи елементи фольклору у власний мистецький арсенал, який, за слушною думкою відомого сучасного дослідника Я. Голобородька, не тільки «відкриває, визволяє, випростовує файли народної пам'яті, а й відреставровує колористику та мисленнєву зосередженість народної свідомості» [Голобородько 2008: 67].

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Романи Марії Матіос, Люко Дашвар, постійно перебувають у колі скуппульозних досліджень сучасних літературознавців. Окремі грані проблематики творів, індивідуального стилю письменниць охарактеризовано у працях І. Андрусика, Є. Барана, Я. Голобородька, Н. Завадської, О. Ємець, Т. Тебешевської, М. Якубовського та інших, однак попри численну кількість публікацій, присвячених прозовому доробку письменниць, системне дослідження рецепції фольклору в їхніх художніх текстах ще відсутнє. До того ж романістика таких талановитих авторок, як Валентина Мастерова, Олена Печорна, Надія Гуменюк ще перебуває, на наш погляд, на стадії початкових літературознавчих досліджень, хоча романи цих авторок набувають сьогодні все більшої читацької прихильності.

Упродовж усього твору «Суча дочка» Валентини Мастерової читач спостерігає тяжкі терзання душі головної героїні роману. Дівчина не змогла пізнати справжнього жіночого щастя. Вона постійно боролася за материнство, за право спокійно жити в соціумі. Хотіла жити без осуду оточуючих. Життя Олени повернулось так, що їй довелось усиновити немовля її найближчої подруги. Глибокий інстинкт материнства, стрімко змінив життя дівчини. І відтоді розпочинається шлях життєвих випробувань, переважають падіння, несприйняття її вчинку найріднішими людьми, причиною дискретного існування в соціумі. Фольклорний мотив страждання матері-одиначки автор виводить у контекст існування радянського тоталітарного суспільства, відображає наявність у ньому подвійної моралі, оприявнює чимало нових змістових акцентів жіночої долі.

Душу Олени постійно травмує зневажливе ставлення до неї та її дитини. Суспільство немилосердне до дівчини з байстрюком. Психотравматичний досвід таких ситуацій породжує сумніви, екзистенційну опозицію «Я» зі світом, внутрішній герметизм: *«Жила усамітненим від села життям і часом не могла досягнути, що відбувається з нею. Дивилася, ніби збоку, на себе й на людей і намагалася зрозуміти, чи правильно вчинила. І кожного разу життя підказувало протилежні відповіді. Годувала дитину, купала, прала пелюшки, Але все тільки тому, що так треба робити. А коли по кілька ночей маля не давало заснути, докоряла собі, що забрала, і ненавиділа Любу... Спочатку жевріла надія, що та одумається, повернеться й тоді для неї закінчиться ця добровільно взята на себе ганьба»* (В. Мастерова, с. 32). Почуття провини перед батьками щоразу зростає, бо бачить, як мати *«боляче переживає ганьбу, що ввійшла в їхній дім разом із дитиною»*, бо *«їй і самій боляче, але не від сорому перед людьми, а від образи, що мусить вона і її рідні переносити той сором»* (В. Мастерова с. 29).

Одруження з Володимиром Мельниченком стало черговим етапом у житті Олени, появою надії на повноцінну сім'ю та щасливу материнську долю. Письменниця тонко описує любовні переживання Олени, що дає змогу читачеві побачити різноплановість красномовних художніх деталей. Закоханість головної героїні у творі: *«вона мріяла про таку любов»* (В. Мастерова, с. 82) став світлим променем надією на краще життя, але це було чергове випробування, хоча героїня й вважала, що нарешті всі її страждання позаду.

Дівчина *«ні про що не думала, була настільки щасливою, що аж лякалася свого щастя. Поволі почала звикати до великого міста... Хотіла увібрати у себе його дух, злитися з ним, як злилася душею з рідним селом»* (В. Мастерова, с. 92). Життя Олени переповнене випробуваннями, зрада Володимира неймовірно ранить Олену, адже він проміняв її не лише на іншу жінку, але й на матеріальне благополуччя, обіцяне батьками. Олена не здавалася йому тією *«польовою царівною»*, яка колись із гордістю показувала йому власноруч вирощений на колгоспному полі врожай, а *«надто приземленою, зі своїми невдачами, чужою дитиною, наївним бажанням бачити світ іншим, ніж тим, яким він був насправді»* (В. Мастерова, с. 107). У цей момент і її жіноче серце вже *«чітко вистукувало чоловічу зраду, удар за ударом»* (В. Мастерова, с. 107).

Яка б доля не спіткала головну героїню, вона все ж знаходила сили підійматись і рухатись далі, адже дівчина відчувала велику відповідальність не лише за свою долю, але й за майбутнє своїх дітей. У боротьбі за виживання Олена знаходить спокій у чужому селі, в чужій оселі старої знахарки. Дівчина вирішила використати подаровану їй можливість, віднайти моральні цінності, які несе із собою складна життєва ситуація.

Душевні рани Олени потроху почали загоюватись, адже підтримка старої знахарки Степаниди у характері якої наявне співпереживання, що й зблизило їх з Оленою. Жінки змогли знайти спільну мову. Письменниця художньо моделює ситуацію екзистенційного значення емоційної травми, важливості віднайдення контексту внутрішнього розуміння особистості, *«емоційного прихистку»*, який, на думку відомого психолога Роберта Д. Столороу, означає інтерсуб'єктивний контекст, що забезпечує людині стосунки, *«в межах яких ... хворобливі емоційні переживання можуть бути зрозумілі, сприйняті й тим самим утримані від дисонації, артикульовані й інтегровані в структуру самості»*. Степанида перейнялась життєвими негараздами Олени, життєва мудрість жінки виявлялась у її відношенні до Олени та її дітей, а також важливими були мудрі настанови знахарки: *«не прислухайся до людського поговору», «якщо до чогось прийшла, щось вистраждала, то й не думай, що всі тебе зрозуміють чи оцінять»* (В. Мастерова, с. 155). Зголом Олена *«відчувала, як перейняті від Степаниди знання впливають на неї саму»* (В. Мастерова, с. 155).

Валентина Мастерова змальовує складний та багатогранний й за своєю суттю світ материнства. Вона показує різні варіанти

прожиання героїнею різних екзистенційних ситуацій, стресові стани часто пов'язують з кризою самовизначення, самоактуалізації; дорослішання (не тільки переходу від віку до віку, але і вмирання); з напруженням, пов'язаним з пошуком сенсу життя і її цілі, цінностей і т.д. У дослідженнях А. Герц показано, що «якість життя людини структуровано відповідно до чотирьох екзистенційних вимірів: здатність бути в світі; позитивне ставлення до життя; переживання цінності себе і іншого; наявність сенсу майбутнього» [А. Ленгі 2015: 35]. Екзистенційні ситуації слід розглядати як умови існування людини в світі, наповненому різними погрозами. Такі умови можуть відображатися в конкретних ситуаціях, що змушують людину до перебудови його ціннісної і смислової сфери.

Таким чином, етнографічні елементи у романі авторки пропущені крізь призму світогляду героїв твору, фіксують національно-культурні цінності, які органічно поєднуються з сьогоденням, а тому не лише викликають читацьку зацікавленість, а й сприяють відродженню національної ідентичності. Важливо зазначити, що використання фольклору відбувається на орнаментальному та етнокультурно-ментальному рівнях, що робить текст придатним для читачів різної вікової категорії.

Сучасна українська жіноча проза відбиває специфічний досвід жіночої екзистенції, який не може не виявитися в стилістиці жіночої творчості. Жіночі тексти активно пропагують альтернативну модель культури. Ідеологія свободи та принципи ненасильницької комунікації узгоджуються в ній зі специфічним типом емоційно-чуттєвого переживання свого існування, що на сторінках роману синтезується в цікаво виписаних характерах головних героїні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голобородько Я. Буковинська орнаментика М. Матіос. *Вісник Національної академії наук України*. 2008. № 3. С. 66–73
2. Ленглі А. Екзистенційно-аналітичне розуміння емоційності: теорія і практика. *Національний психологічний журнал*. 2015. № 1 С. 35.
3. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі : монографія. Київ : Либідь, 1997. 360 с.
4. Сизоненко О. Свята правда. Суча дочка : [роман]; передм. О. Сизоненка. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. С. 5–6.

ДЖЕРЕЛА

Мастерова В. Суча дочка : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 240 с.

Анастасія Дзюбенко

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Віннічук А.П.

РОМАНІЗОВАНА БІОГРАФІЯ ЯК ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ ВІКТОРА ДОМОНТОВИЧА

Анотація. У статті проаналізовано особливості поняття «романізована біографія» на основі художніх творів Віктора Домонтовича «Аліна і Костомаров» та «Романи Куліша», здійснено огляд ключових ознак жанру та виокремлено важливі елементи для української літератури.

Ключові слова: літературний жанр, романізована біографія, художня біографія.

Annotation. The article analyzes the features of the concept of «romanized biography» based on the literary works of Viktor Domontovych «Alina and Kostomarov» and «Kulisha's Novels», reviews the key features of this genre and highlights important elements for Ukrainian literature.

Keywords: literary genre, novelized biography, artistic biography.

Із початком боротьби за українську незалежність освітні та наукові напрямки роботи потребують дослідження. Помітно змістились акценти в усіх культурологічних сферах. Ідеї національної самоідентичності, патріотичні постаті серед інтелігенції, автентичність українських традицій – усе це є актуальними проблемами досліджень сучасної науки.

Віктор Домонтович (Петров) – видатний український письменник та літературний критик, який належав до першої хвилі української модерної літератури. На жаль, творчість митця мало відома широкій громадськості. В Україні, зокрема, недостатньо вивчено його життєвий шлях та творчу літературну спадщину.

Варто зауважити, що одним із вагомих внесків Віктора Домонтовича є поняття та визначення нового жанру української